

JOY DIVISION

Mozgalom

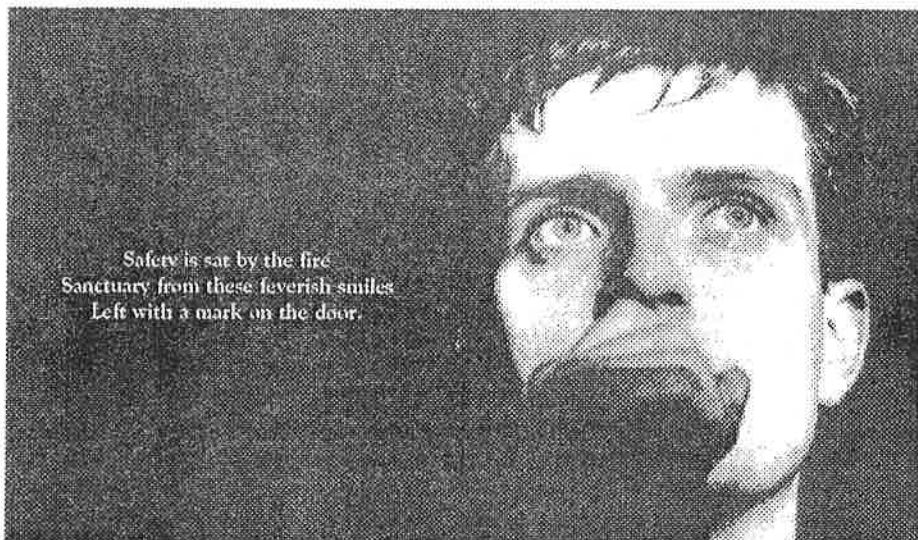
Joy Division

– végső konklúziók –
(1977 – 1997)

Veregyháza,
MCMXCVII.

Safety is sat by the fire
Sanctuary from these feverish smiles
Left with a mark on the door.

(A biztonság a tűz szélén ül
Egy menedék ettől a lázas mosolytól
Otthagya egy jelet az ajtón.)

Bevezető

(Néhány szó a könyv háttéréről)

1992 augusztusában megjelent egy Joy Division című füzet, mely egyfajta „fésületlen előhírnöke” volt annak a kiadványnak, s amelynek előkövetője – nagyobb részben – szintén én voltam. Még szinte abban az évben megszületett az elhatározás, hogy bizonyos nekvivágók még egyszer a témának, amikor időm engedni fogja.

Egy év múlva ez meg is történt, de az eredményt rövid úton kidobtam.

A mostani kiadvány kilencven százeleka elkészült 1994 októberében, de – rajtam kívülálló okok miatt – egy évig porosodott, érintetlenül, kiadásra várva; hiába kaptam ígéretet a megjelenésre. 1995 novemberében azután magamhoz vettem a kéziratot, újraválasztam és egy kicsit átirattam, kijavítottam, hozzáfűztem egy-két részt, azon kéréseket is figyelembe véve, amelyek az idők folyamán eljutottak hozzám, s amelyeket ezúton is szeretnék megköszönni. Végül úgy döntöttem, hogy lényegileg magánkiadásban megjelenjen, mintegy „elkészett lezársként”.

Mint a füzetben, itt is állítom, hogy amikor az előkövetkező lapokon közlések azok nem elsősorban az eredetiség igényével kerültek papírra. Tisztaiban vagyok azaz, hogy máshol már publikálásra került az általam közölt információk nagy része, de ez még kevésbé érdekelt, mint pár évvel ezelőtt. Én itt, most és így használom fel őket, hogy a lehető legteljesebb és legutóbbi képet rajzoljam meg az előkövetkező oldalakon, s ez az annál egyedül fontos.

P. H. J.

Állok a járda szélén és mind a két kezemmel hadonászom. Nem érti meg. Már nem tudom, hogy hogyan került szóba, de lényeg az, hogy most itt van, előttünk bever és 6 rugdossa. Persze, hogy nem hagyom. Három év agyonhallgatott lemezei és végül is az eddigi életemből származó jelenlegi ármény-kétem az, amit rugdos. Itt van előttünk a zene, és úgy érzem, hogy meg kell védenem, persze még nem tudom, hogy miért, s valószerű az is, hogy „érveim” is eléggé kikezdtethetők és agresszívok minthi hiányosak is. Mégis védtem azt az alig több, mint négy lemezre terjedő munkásságot, amit most, (akkor) a legtöbbször tartok a zene világából. Védem kézzel-lábbal azt a zenét, ami most is a valkman-emben van, amit előfokok indítanak, ahogy véget ért ez az eszeveszetté vált beszélgetés.

Felsorolom lexikális tudáson minden adatát, az összes ún. „objektív dolgot”. Hiba. Leszönik, mert ezek nagyon is kezőpöthetőek. Valószínűleg akkor jöttem rá, hogy ezeknek semmi közük, sem ehhez, sem más zenéhez.

A vita végére már nem is maradt bennem jóformán semmi sem, csak egy mondat: - Ez a zene én vagyok. Legálábbis most..

Csend. Vilhar uráni azott föld-szagú csend.

- Nem tudom - kezdi ismerősim tapogatózva, s miniregy engesztelőden - a nevük már idáig is tetszett Joy Division...

Nagy-Britanniában, 1976-ban, a II. világháború uráni évek legnagyobb munkanélkülisége és ezzel párhuzamosan járó gazdasági csődt uralkodott. Két éve átalános volt a kor-mányváltás - legalább négy évig az is maradt - s az éppen hatalmon lévő Munkáspárt miniszterelnök, James Callaghan sem a belső, sem a külső problémákon nem tudtá lenni.

A közelében mind nagyobb szerepet játszanak a radikális csoportok, s a „demokratikus” pártok próbálkozásai mind halvasztóknak bizonyultak, hogy felszámolják a munkanélküliséget és a recessziót.

A gazdaságpótlókat válság elsősorban annak a generációnak az életébe szöli bele a legjobban, aki az ún. „második generációnak” szoktak nevezni, hiszen ök a második jutott a háború után, akiknek már csak a romok és a pusztulás jutott a váhala oly erős és hatalmas birt birodalomból.

Ez volt az a nemzedék, amely teljes joggal mondhatja magát renénytelennek és elvesztettnek. Egyszerűen senki sem vert rájuk tudomást, éppen ezért minden előbbi generációval szemben nagyobb szükségük volt a kreativitásukra és individualizmusukra, hogy jelet hagyhasanak a világban.

Ebben a műveletben, kezdetben nagy segítségnek bizonyult egy új kibontakozási lehetőség: a rock'n'roll, amely azonban szintén „válságon volt”, s nem is igazán más okok miatt mint a társadalom.

A hard-rock, pszchedelikus, progresszív(!), rhythm and blues, art-rock, stb. nagyságok hatalmas színpadról játszották túl bonnyult, azonban lényegében semmitmondó rockzenéjük, amelynek értelme általában két dologban merült ki: pénzszerezés és elkápráztatás. Ezzel olyan művészi és erkölcsi devalvációt okoztak, amellyel megkérdőjelezték a rock'n'roll egyik értékesnek mondható tulajdonságát, a kreativitást. Végképp elfordultak a fanloktól, akiknek nagy szűksége lett volna arra, amit eddig, ha csekély mértékben is, de a rockzene magadott: egyfajta kindulópontot. Most azonban a „rock-óránások” leegyszerűsítették az egészet egy „audiovizuális bálványá”, amelyet azután nagy meglepődésükre a fiatalok többsége már nem akart imádni.

Az 1970-es évek közepére/végére végképp kiderült, hogy a rock'n'roll az egyik legjobb üzlet. Kliséit össze kell gyűjteni, fél kell megfélelően használni, variálni, s példátlan mennyiségű pénzt lehet így összeharósolni, ráadásul senki nem rója

fel neked. Sőt! Legendát gyártanak körül is, agyonszárolt személyiség leszel, s emellett olyan gazdag, mint akármelyik bankár vagy gyáros, a gazdag polgárságból.

A helyzet, így tehát egyértelművé vált: valami más kell. Maradjon meg a kemény mag, az eredeti elhatározás, de szűnjön meg minden, ami csak túpír és hiteletlenné teszi a műfajt. Arra volt szükség, hogy valaki bemenjen ebbe a füstös, filteres szobába s lesöpörjön mindent az asztalról, majd az impotens alakokat kinyújdossa a szobából. Ez a „valaki” a punk volt.

A punk „ideológiát” és zenei gyökereit körülbelül 1974-re(!) tehetőek, New Yorkba, és olyan zenekarokhoz fűződtek, mint például a TELEVISION, VOIDOIDS, SHIRTS, RAMONES, DICTATORS, stb. Teljesseggében azonban, csak Nagy-Britanniában mutatkozott meg két-három év múlva. Ekkor tudta ugyanis kifejezni igazi barátságát, megszabadulva egy kis időre az intellektuális elzárkózástól és kitágítva barátaival azzal az egyszerű ténnyel, hogy a lehető legtermékenyebb talajra hullottak magvai. Az angol punk már más volt, talán éppen ezért is, mint a new york-i „85”: epesebb, agresszívabb, nihilistább, primitívebb, politikusabb és sokkal nyitottabb.

Kérdetben persze csak egy jó beccnek indult, vagy még inkább egy üzleti vállalkozásnak, amelynek a hasznát Malcolm McLaren próbálta lebölcseztetni az általa délegetteit SEX PISTOLS segítségével. Azonban a Rotten által kiadott lemez – *No Future!* – komolyra fordult, nem csak azért is, mert Rotten személyiségéből adódóan, mindent e mondat jegyében tett.

S lón.

A SEX PISTOLS koncertjei, botrányai, nyilatkozatai, szövegei maximális hatással voltak a fiatalokra: ezt keresték, ezt kellett. A punk esemény lett. Újságok foglalkoztak vele, vitaműsor indult a tévében róla, nyilatkozatok és beszámolók tömegre a miniszterelnököktől, a bűszakaságtól – és pénztől – dagadó McLarentig.

Az orbitális felfordulás azonban már nemcsak a SEX PISTOLS-nak volt köszönhető, hanem több tucat punkzenekarnak, akik magukénak érezték a kimondott szavakat és a dübös zenét, s ösztönösen vagy elgondolkodva, de cselekedtek. Ilyen zenekarok voltak, hogy csak a jelentősebbeket említsen: THE CLASH, X-RAY SPEX, THE FALL, CRASS, SIOUXSIE AND THE BANSHEES, THE STRANGLERS, MEKONS, stb., stb.

Két olyan alapvető, hozzáállást hirdető gondolat született 1976-77-ben, amely azóta is befolyásolja a rock-zenei életet valamelyest (meg kell jegyezni, hogy egyre kevésbé) a punk találmányaként, a „Csináld magad!” és a „Ne fogadd el a kész megoldásokat!”.

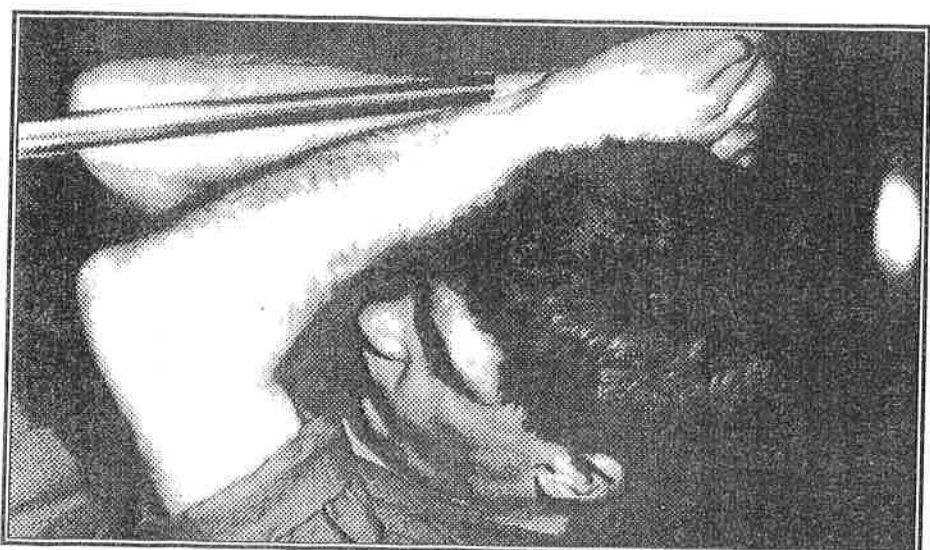
Ennek a könyvnek nem fő témája a punk, de ennyit mindenképpen fontosnak éreztem elmondani hiszen a punk nem csak a JOY DIVISION-nak, hanem más stílusú zenekaroknak is, nagyon fontos és instrukтив tanulmányi idő volt!”, amelyről akkor sem nyilatkoztak eltérően – a letagadástól nem is beszélve – ha későbbi munkájuk teljes ellenétére volt akkori énjüknek.

1976-77-ben pedig szinte természetes volt, hogy aki merészebb dolgot akart csinálni a rockban, az a punkhoz fordult, ha másért nem, azért a hihetetlen intenzitásért, ahogyan a punk rombolt.

1976 decemberében erre az intenzívizására a legjobb példa az „Anarchy Tour”, ami egy koncertsorozat volt a THE CLASH, a SEX PISTOLS, és a HEARTBREAKERS részvételével. A koncerteknek azonban legalább a fele elmaradt: hol lemondták, hol félbeszakították, s ahol meg is tartották, ott is azzal eresztették újra a zenészeket, hogy: „Itt többé, soha...”.

Manchesterben azonban szerencsére összejött a koncert és a hivatalos program előtt így felléphetett egy helyi, két hete alakult zenekar, a STIFF KITTENS. Nem sokáig voltak a

1. Douglas Pearce (DEATH IN JUNE) zenei napló élv.

szimpadon, de az elsősortban helyi ismerősökhöz álló közönség végigrombolta a nagyrészt groteszk zenei kísérletekből építkező műsorukat.

A JOY DIVISION-t alkotó tagok közül ekkor még csak ketten vannak együtt: Bernard Albrecht (született: Dicken) és Peter Hook, akik gyerekkori jóbarátok, s igen nagy hatással van rájuk a jövőben zajló „punkrobbanás”, ezért két alkalommal zenészel, Thomas Mason-nal és Wire-y-ial kiegészítve alapították meg a STIFF KITTENS-t (magyarul, kontlelilit: Ragados Macskakölykök), s ez volt az első fellépésük. Ezen a néven még háromszor-négyszer fogtak fellépni, 1977 áprilisáig.

A STIFF KITTENS zenéjét volt szerencsém hallani egy Try To Care Years-old című kálóz lemezen és egy, az „Anarchy Tour”-ról készült tripla kálóz lemezen (ha ők voltak azok). Átlag punk-rocknak bizonyult a produkciójuk, ahol Albrecht meglehetősen dühödt hangon kabálta a reffént, hallhatóan gesztikulálva is hozzá, figyelmen kívül hagyva az annyi is pontatlan ütemet...

Albrechtől azonban még 1977 telén átvette a mikrofont, egy fiú, aki zenei, irodalmi és politikai jártasságával, és punk-körökben meglehetősen ritka udvariasságával hívta fel magára a figyelmet. Ian Curtisnek hívták.

Curtis 1957-ben, Macclesfieldben született, egyszerű munkásszülő gyermekként. Iskolaí elvégzése után kénytelen volt képzettségén aluli, fizikai munkát vállalni, tekintettel az akkor uralkodó hatalmas munkanélküliségre, és a család anyagi állapotán.

Ian kiskorától kezdve sokat és sokfélet olvasott. Iskolaúrsai körében „nagy mesélő” hírében állt, gyakran színezte ki történeteit. Viszonylag felhőtlen gyermekként tudhatott maga mögött, amelynnek képei és emlékei sok későbbi dalszövegében próbálta felhasználni, illetve visszatérni.

Kamasz korától eléggé gyökereken megváltozott az élete, amelyben valószínűleg döntő hatással bírt, hogy egyre nyilvánvalóbb külső jelekben is jelentkezett betegsége, az epilepszia.

A középkorban az epilepsziában szenvedők félig-meddig kivételként helyezték őket, s magát a betegséget „szent”-nek („morbus sacer”) nevezték a beteg gyakori látsai és hallási hallucináció miatt. Curtisnek valószínűleg veleszületett hajlama volt az epilepsziára. Betegsége egészen változó formákban (merev- és rángógörcs, néhány másodperces tudatszűkletek, ún. „kis rohamok”, emlékeztetési, stb.), de szinte mindig jelen volt.

Ez a majdnem állandó jelleggel jelenlevő, rendkívül alacsony fertőzöttsége egyfajta különös köztes létet alakított ki benne halál és élet meséje között hánkolódva. Ebből a permanens érzései táplálkozhattak, joggal, a másosság, a kiváltság érzete, melyről már csak egy igen kis lépés a kiváltságtottság köznapjaitól.

Curtis nagy valószínűséggel megélte és megértette ezeket az érzéseket, s mivel olyan alkat volt, aki mindent kontrollálni akart, lebontotta 0-ra és 1-re őket. Rá kellett, hogy jöjjön, hogy „kiváltságtottsága” áldozat nélküli nem lehet, s hogy az elviselhetetlenség érzése is abból a feszültségből áradhat – esetlegesen – amelyet visszatükröz rá a világ. Áldozata pedig egy későbbi elmúlásban vállalt véglegessé és teljessé. Ezért, megint csak jogosan, élni akart a „kiváltságtottságban”, létrehozni valami nagyot, bizonyítani, még mielőtt elávozna. Olyan művet létrehozni, amilyet csak ő alkothat a maga adottságaival, amely mindörökké etalon. Így ezeket, hat jól tájékozott lenni azokban a dolgokban, amelyek érdekelték a társaságát, s általában a vele egykorú embereket: irodalom, filozófia, politika, közélet, rock'n'roll.

Az irodalom és filozófia tárgykörében hatással voltak rá a következő emberek: Albert Camus, Friedrich Wilhelm Nietzsche, Yukio Mishima, az egzisztencialisták, William

Burroughs, Antony Burgess és még biztosan sokan mások, de kevés számú nyilatkozatában csak őket említi meg, így csak felőlük lehetünk biztosak.

A publicisták általában Nietzsche és Mishima hatására hivatkoznak, amikor Curtis vagy Albrecht „öngyérő” vagy máskor „fensőbbrendűségétől” írnak, amelyek a beszélgetések során előkerültek, s általában a fenti két személyiségnek is tudják be, hogy politikai kérdésekben, néha egyszer jobboldali nézeteket hangoztattak, jóllehet sohasem adtak hangot zenei tevékenységükben ennek, leszámítva néhány korai, nyersebb megnyilvánulást még a W/ARSAW-korszakból. Különben is az ún. politikai életet „kabarénak” és „blöff”-nek titulálta Curtis, amely majdnem pontos definíció, akár az akkorin is... Fontosabb, s egyre fontosabb volt inkább számára a zene. Szinte mindent tudott a rock'n'roll történetéről, s igen erős kritikái véleménye volt róla. Imponáló volt számára az akkor kibontakozó punk-zene, s majdhogynem csak innen kerültek ki kedveltebb együttesei. A régebbi zenekarok közül meghatározó erővel bírt rá a THE STOOGES és ICQY POP albumai, valamint a VELVET UNDERGROUND-ot tartotta még jelentős zenekarnak, még a JOY DIVISION énekesként is.

1977 áprilisában lépett a zenekarból Thomas Mason és Wroe, s a megnaradt tagok (elkor már bőven zenekartagnak számított Curtis is) úgy döntöttek, hogy más néven folytassák tovább. A választás a „W/ARSAW” névre esett, DAVID DOWIE „Warsaw” című száma nyomán, amely az éppen akkor megjelent Low lemezen található.

Az új dobos Joy Tabac lett, akivel május 29-én debütáltak az Electric Circusban, a BUZZCOCKS és a PENETRATON előtt, meglehetősen szegénytelenül, ugyanis a keverést – állítólag – elrontotta a személyzet. Curtis ezt a szentütközést, majd amikor látni, hogy szavai falra hárít borsót sem érnek, mely melankóliába esett, csak akkor kezdett megnyugodni, amikor Hook kiharcolta a következő öt koncertet és a klubvezető bocsánatkérését.

Június végén azonban már új dobosuk van Steve Brothdale személyében, akivel 1977. július 10-én délután felvették első demójukat, amelyen az öt legjobbnak tartott akkori darabjaik szerepelnek. Sorrendben: 'Inside The Line', 'Guit', 'At a Later Date', 'The Kill', 'You're No Good For Me'. A 'You're No Good For Me'-t csak felvették, de nem tették rá a demóra. Későbbi kalózelmezek kedvelt darabja lett ez a szám.

A demó összességében egy iszonyatos hangzású punk zenekart rögzített, amelynek van egy nagyon ügyes basszusgitáros, egy teljesen ügyetlen dobosa és egy dühödtt elkeseredetten ordibáló, mustráló énekese. Albrecht még nem tud igazán bánni hangszereivel. Nyoma sincs még lírának, az ártmányt, alátámasztott képeknek, a sötét és magával ragadó atmoszférának. Ez itt egy dühös punk zenekar, amelynek a témaválasztása más a többitől.

Az 'At a Later Date' helyet kapott egy 'Short Circuit' című válogatás EP-n, amelyet a Virgin adott ki, s amelyen az Electric Circusban gyakran fellépő zenekarok koncertfelvételeiből hallható válogatás.

A dal előtt – a koncertfelvétel manósa szerint – Albrecht figyelmezteti a közönséget: „You all forgot Rudolf Hess!” (Mindannyian megfeledkeztek Rudolf Hesselről!), és a fejforrások okozta a hallgatónak. Ez a darab egyébként az, amely „kirt” a többi közül, ugyanis körülmenyesen fel lehet benne fedezni a kommunikáltságot...

A nem túl sokatmondó demót azután szétküldöztették különféle független kiadóknak. Össze jelentkezett is egy

1. Rudolf Hess az egyik legjelentősebb néci politikus volt, egyetért szerint az NSDAP második embere, aki 1941-ben egyetérti ártapulta a csaromát, hogy – alfrida szerint – békét hozzon Nagy-Britanniával. Hess bírónak írták, és az egész háborút alatt fogságban volt, miközben a Hermannik Birodalomban ártulónak börtönbe zárták. 1946-tól amikor elindított az első ártulónak (Balder von Schinnich, Albert Speer) egyetlen rabként marad itt. 1987-től, amikor ártulónak írták – 93 éves korában.

Enigma Records nevezett kis független cég, amely kiadta a zenekar első bakelit lemezét 'An Ideal For Living' címmel. Az EP-n négy szám szerepelt: 'Warsaw', 'No Love Lost', 'Leaders Of Men', 'Failures'.

A lemez összességében jónak mondható. Itt már ki lehet hallani egy „másik” zenekart, egy másfajta hangzást, de csak többszöri meghallgatás után, s szinte kizárólag a 'Leaders Of Men'-re korlátozva. Annak ellenére, hogy a zenekar tagjai erősen gondolkodtak a lemez pusztá megjelentetésén is, ma már ez a legutóbbi lemezük a hanghordozók piacán. Száz formál kezdődik egy eredeti (értel: Enigma Records kiadású) 'An Ideal For Living'...

A kiemelt 1977 decemberben vették fel, még mint WARSAW, de már mint JOY DIVISION lemez látort napvilágot, 1978 júniusában 7" formátumban először, majd 12" formátumban is 1978 októberében (más borítással), egy másik független kiadó, az Anonymous Records gondozásában. A 7"-esek borítóját Albrecht tervezte, amíg ekkor támadások érték, s amiből mára már „legenda” lett.

Magát a lemezt azonban már nem Brothdale-tel, hanem Steve Morris-szal vették fel, aki kezdetben egyfajta manager is volt a zenekarban. Morris-szal nyerték végre el azt a képpesegű és orientálságú dobost, akire már régen szükségük lett volna. Kész volt a zenekar.

A szíveszeti manchester-i koncert után azonban ismét névváltoztatásra kényszerültek, ugyanis Londonban működött egy WARSAW PACT nevű együttes, akiknek előnyt jelentett az, hogy megjelent az első LP-jük (három nap alatt), s így követelték, hogy Curisiek változtassanak nevet, ambe kisebb húzavona után bele is mentek. A választás szült a JOY DIVISION névre esett.

A névváltoztatás ezután már egyáltalán nem a véletlen műve. Lehet, hogy „jópofának” tűnik, de még akkor is távol vagyunk a megoldástól, ha „kegyetlen tréfának” vagy valami baszónak értelmezzük a nevet. Ez a zenekarnév ugyanis

pontos definíciója az együttesnek, s megintcsak összefonódik érdeklődésükkel (pusztítás, II. világháború, fasizmus; kiábrátalanság).

A „joy division” szószertini fordításban „gyönyörhad-sereget” jelent, így emlegetik (pontosabban: „division of joy”) az angol történelemkönyvek azt a részlegét, amely a koncentrációs táborokban a prostituáltakból állt, s amely speciális kivételezett helyzetben volt. A „division of joy” tagjai ugyanis amellett, hogy kielégítették a koncentrációs tábor SS tisztjeinek „szexuális igényeit”, még bizonyos parancsnoki funkciót is elláttak a tábor női fogjai felett. Természetesen közülük is bárkit, akímelyik pillanatban gázkamrába küldhetek, likvidálásra. Ezt a „ténát” dolgozta fel a The House Of Dolls című szado-mazo elemekkel dúsfott regény, amelyet később a zenekar vissza is próbált adni a 'No Love Lost' című számban.

Azt hiszem tehát, hogy a JOY DIVISION életútját, produktumait nézve kevés ilyen pontos, meghatározó, már-már sorsszerű definíciót választhattak volna maguknak, mint ez az elnevezés.

JOY DIVISION név alatt a zenekar először 1978. január 25-én lépett fel Manchesterben. Részben még WARSAW számokat játszottak, de már voltak új darabok is a repertoárban. A koncert rövid volt, de „velős” – előrevetítve a későbbi JOY DIVISION koncerteket: *Leaders Of Men*, *Warsaw*, *Failure Of The Modern Man*, *Reaction*, *Inside The Line*, *'Livin' In The Age*, *Day Of The Lords*, *Nowly*.

Az időközben, némileg javított minőségű *An Ideal For Living*-ből Albrecht elküldött nagyjobb cégeknek is, azonban az igazi lökés a szerződés ügyében akkor történt, amikor Curtis találkozott Derek Brannwood-dal, az RCA cég egyik alvezetőjével, akinek odaadott egy példányt az EP-ből.

Brannwood azonnal megszimatolta, hogy a JOY DIVISION-ból nagy pénzre lehetne kovácsolni, ezért szerződést ajánlott fel nekik, valamint azt a lehetőséget mellé, hogy a

lemez az RCA – egyébként csúcstechnikával felszerelt – stúdiójában vegyék fel. Curtisék el is készültek az anyaggal egy hónap alatt, és átadták a mesterzalagokat az utolsó simításhoz, amelyet John Anderson (a zenekar beleegyezése nélkül) feldúsiott még szintetizátor zenével.

Amikor a zenekar tagjai meghallották a kész változatot, megremültek az eredményről. Az időközben hozzájuk csapódott menedzser, Robert Gretton, egy szöveget nem ismert fel a zenét, hogy ké... Azután, amikor felvilágosították, azonnal bejelentette, hogy ilyen körülmények között a szerződést felbontja a cég és a zenekar közt. Branwood erre közölte, hogy tölje mehetnek, ha kifizették a stúdióköltségeket és a saját mesterzalagjuk árát. Gretton nem tehetett mást, mint hogy belement. A zenekar tagjai személyi kölcsönt vettek fel és kifizették az RCA által kért összeget.

Idetartozik az is, hogy amikor a későbbi John Peel Session-ekre valamint az egyre növekvő sikerű koncertekre felhívta a WEA egyik leányvállalata a Radar Records felvetett egy kislemezt a zenekarral, azonban itt is „újakeverések” történtek a megjelenés előtt, ezért a zenekar és Robert Gretton sem járult hozzá a megjelenítéshez. A szalagok azonban a Radar Records-nál maradtak, négy felvett darabban: 'Glass', 'Transmission', 'Ice Age', 'Insight'.

Curtis eddig is hangot adott ellenvéleményének a nagy kiadókkaik kapcsolatban – interjúban és a zenekaron belül –, de ezek után legalább már nem kellett magyarázkodnia. Elfogadták Tony Wilson régebbi számaró ajánlatát, aki a manchesteri Factory Records nevű független céget vezette.

A Factory kezdetben egy egyszerű kis klub volt, az Electric Circus ellenbasként, amely péntekenként koncerteket is szervezett, s amely rendezvények hamarosan kibérelték az egész hétvégét. 1979-ben vállalkozott csak Wilson lemezkiadásra, egy EP formájában A Factory Sample címmel, amelyen már a JOY DIVISION is szerepelt két számmal, a 'Digital'-al és a 'Glass'-szal.

Szerencsésen sikerült máshol is dokumentálnunk Curtiséknek. John Peel hívta meg őket a BBC-hez egy rádiófelvételre, miután látta őket egy egyébként vesztéses londoni koncerten. Itt rögzítették az 'Insight'-ot, az 'Exercise One'-t, a 'She's Lost Control'-t, és a 'Transmission'-t.¹

John Peel jóval később kiadta e felvételeket (és még a többi is) lemezen, így ezek hozzáférhetőek lettek, s el lehet mondani, hogy ezek végre azok a felvételek, ahol már „a” JOY DIVISION szólal meg. Itt már mindenkinek egyértelműt kellett hogy legyen, hogy a zene, amit hallgat, az a koncepció, amely szerint a zenekar zenél egyedülálló, eddig még senki által meg nem szólaltatott.

A dolog azonban csak akkor lett annyira egyértelmű, amikor a New Musical Express hasábjain 1979 áprilisában olyan írás jelent meg, amely a fellegette emelte a JOY DIVISION-t, egy a THE CURE-ral adott közös Marquee-bei koncert ürügyén. Ekkor vált egyértelművé a kritikusok számára is, hogy van egy új zenekar, amire most már oda kell figyelni, s ekkor vált Tony Wilson számára is egyértelművé, hogy a zenekarral meg kell csinálni a debütáló lemezt.

A Factory a Manchesterrel szomszédos Stockportban bételte a Strawberry Stúdiót, ahová bevonult az együttes egy teljes hónapra, hogy elkészítse a lemezt Martin Hannett és Chris Nagle segítségével. A lemez 1979 júniusának elején/közepén jelent meg *Unknown Pleasures* címmel.

1. A 'Transmission' egy másik „legenda” Joy Division darab, ebben idéte Curtis Aleister Crowley *The Book of Thee* című könyvéből.

2. Jelenéek részben Hannett érdeme az *Unknown Pleasures*-on hallható jellegzetes Joy Division hangzás kibérelése, Martin Hannett 1991-ben halt meg, 42 évesen.

Unknown Pleasures

1979 az az év, amikor a new-wave egyértelműen és feltartóztatatlanul beindul, a punk(rock) kőhulladai látszik. Rövid és rendkívül intenzív működés, kőpködés, rugdosása most hozza meg azt az eredményt, amelyről már sokan úgy gondolták, hogy nem is fog bekövetkezni. Zenekarok alakulnak olyan zenészekből, akiknek „punk-tevékenysége” kevésbé, vagy egyáltalán nem jelentős (néha nem is létezett, csupán a szimpátiájuk), azonban az ezt követő annál jobban. A második, harmadik vonalból lesz az első és az újabb maradandó érték. Rombolás után új, építő zene születik.

Mégis 1979-re nem a „csúcs-lemeszek” elsőpró áradata jellemző, hanem inkább az a tény, hogy már léteznek ezek a bizonyos zenekarok és egyre erősebb életpéler adnak magukról. Azért persze itt is vannak kivételek.

A már legelőbb öt éve létező CABARET VOLTAIRE ekkor jelenteti meg korszakos debütálás *Mix-Up* című albumát. Az újak közül itt van két reményteljes első lemez: THE CURE: *Three Imaginary Boys*-a és a (YAN)G OF FOUR: *Entertainment!* lemeze. Később mindkét zenekar meghatározó erővel fog bírni a new-wave-en belül.

A haladóbb és egyben jelentősebb „ős-punk”-ok közül két olyan nagyszerű lemeztől beszélhetünk, mint a PUBLIC IMAGE LTD.: *Meat Boy*-a és a SIOUXSIE AND THE BAN. SHEES: *Join Hands*-e. Feltétlenül meg kell még említeni két olyan reményiséget, akik még elbújva ugyan, de léteznek első, kispeldánszerű EP-jüket kiadva a Zoo Records-nál: az ECHO AND THE BUNNYMEN és a TEARDROP EXPLODES.

Debütálni egy lemezzel óriási feladat. Egy ilyen lemeznek, ha vannak komoly elvárásaink magunkkal szemben, elég sok

mindent kell tudnia és még többet sejtetnie. Legyen markáns, egyértelmű, érettséget mutató korrekt munka, s mégis izgalmasan friss és nyers, hogyha a zenekar későbbi- és előremutató, új, ha a korábbi felvételeit is beszámítva akarok majd véleményt mondani róla.

A JOY DIVISION tudta mindezt valószerűleg, mert ezen a lemezen dolgozott a legtöbbit az összes produktumai közül (egy hónap), végül is maximálisan eleget téve a fentebb felsorolt követelményeknek.

Az *Unknown Pleasures* egy precízen megszerkesztett, kicenzúrt alkotás felesleges sallangok nélkül. Ha valami nem illik bele a képbe, érdemes magunkban keresni a hibát, ugyanis később egész biztosan ki fog derülni, hogy értelme van a kiálló résznek.

A gyönyörű matt feketebe csomagolt borító elején, egy fehér grafika: Bernard Albrecht látomása egy intergalaktikus csillag sikolyáról, s egy a fájdalom kozmikus megnyilvánulásáról. Belül a lemez két különböző címet kapott oldalanként, fejezetekre osztva azt: *Outside* (kívül): *'Disorder'* - *'New Dawn Fades'*; *Inside* (belső): *'She's Lost Control'* - *'Remember Nothing'*. A lemez közepén a fejezeteknek megfelelően a fentebb említett grafika eredeti és negatív változatban. Induljunk el hát. Kívülről – Befelé.

Olyan számmal indítani egy lemezt, mint a *'Disorder'* rendkívül félrevezető lehet. Kiváló post-punk szerzemény, s ezen erőny mellett megadja alapképét a fejetlenségnek, definiálva kimulópontunkat.

"I've been waiting for guide to come
and take me by the hand..."

A következő három darab (*'Day of the Lords'*, *'Candidate'*, *'Insight'*) mind ugyanazt a problémát boncolgatója: hogyan kell megfigyelni ezt a világot, ami körülvesz? Hogyan kell megfigyelni egyetlen ponton, hogy aztán felgöngyölíthessem és

megértlessen? Ván a lelkiismerettel, s koránsem a „mindennapi kenyér” szintjén.

Curtis és a zenekar összehangja fantasztikus. Tökéletesen egyetértve keresnek a sötét, általuk keltett „zajban”. Zakatoló, sodró gitárok, effektek (később az együttes már védjegyszerűen alkalmazza ezeket). Egy-egy akkordváltás a húroknál, hogy ne ugyanaz legyen, hogy történjen valamiféle változás. Haladunk, de nem előre, hanem lefelé. Tudatlanul várjuk, hogy következzen valami, állunk egyhelyben, s nem vesszük észre, hogy süllyedünk, hogy lenvegülleg ugyanott vagyunk, csak lentebb, egyre lentebb.

Azt hisszük vakaságunkban, hogy felkészültünk, átéljük az egészet, azonosultunk a valósággal.

„I'm not afraid anymore.”

Itt van! (Ajándék színműpapírban, szépen átkörve, becsomagolva. Csak arra vár, hogy kibontsd ...)

Véres a Nap, ami felkel a betonbolgató felett. Elvesztett remények, más színek, más álmok. Gondolod, hogy nem lesz álomszerű, de ez duplán lépi át az elviselhetőség határát.

A saját halálodat nézed végig a többiekkel együtt. Egy hosszú sorban. Bárhová is nézz. S nem fáj. Nem borzadsz tőle. Nem tessz fel kérdéseket. Senki sem gondol rád, te sem gondolsz már senkire. Semmire.

„Can't see to feel it anymore

It was me – waiting for me”

Szürken és véresen ... *New Dawn Fades.*

+

A belső feltérképezést a JOY DIVISION egy megtrázó élet(?)képpel kezdi el. Tébolyultságában sértült lányról szól, aki lépéstől-lépésre „elvesztette a kontrollát”. Végigrohan az utcákon, sikoltozik, belesír a járókelők közönös képébe. Már nem is a megoldást, hanem az „rettors and mistakes” keresi, de nem találja, csak az elviselhetetlenséget és saját maga kétségbeesését.

Szabad akaratából, önkéntleg még meghalni sem tud. Nincs miért léteznie, s nincs miért meghalnia sem. A püszta nihil van csak jelen. *'She's Lost Control'*.

A 'Shadowplay' a JOY DIVISION egyik legszebb, s legfiatalabb kidolgozott száma. A zenekar összes sajátos és klasszikus eszköze megtalálható benne: felkavaró, romantizáló post-punk gitározás, kimunkált, dallamos basszus és minimalizált, hevesen lüktető dob. Curtis összetéveszthetetlenül egyéni, lecsúszott énekével.

Az „átrnyember” figyel saját álmúkat egy reményvesztett pillanatban. A Curtis-i szövegvilág egyik legszebb darabja, a daliszöveg. Fel-felkór belőle a kiáltás, észreveszi a kiütlanságot, de passzív marad.

„In the shadowplay acting out your own death,

knowing no more.”

A zaklatott gitár a szám végén felsír, mint valami kisded, és szeretnők ... (nem tudni, hogy mihez).

Agyunkba áttüretett modern betonmetropoliszi vadon, „Wilderness”. Nincsenek kapcsolódási pontok, nincsenek értelmi tendenciák, nem tördünk magunkkal, nincsen szükség már másokra. Játod agyadban az üvesszót, falba ütközöl. Vértel. Mész tovább: vakon.

Kivül — Belül. Mi a kütiönbség? Egy angyal szemével.

„What did you see there?

The power and glory of sin.

What did you see there?

The blood of Christ on their skins....

I saw all knowledge destroyed.”

Kár lenne letagadni, hogy az 'Inertzone' zeneileg nyilvánvaló tisztelgés, a tagok közös nagy kedvence, THE STOOGES előtt, összekötve annak zenéjét a bürgességi „gépi-

l. A dal cím W. S. Burroughs-ról van, állítólag.

narancs-ézással". Lazadást művelni a világban, amikor már csak ennyi marad az embertiségből. „Barátokat” keresni a bűnben. Valaki legyen, akivel meg lehet osztani ezt. Bárhogyan.

És újra az elején vagyunk, de már máshogyan. A JOY DIVISION örök száma – az emberi számvetés: 1 Remenlyar Nothing.

Két helyről szól az ének – Kivül-Belül: széteső agy, tudathasadás – zakatoló, surrogó, tompán bűgő, kiszélesedő, tágrított és hirtelen összehúzódó zenei háttér. A kétségbeesetten gondolkodó, hánnyódó ember megannyi, tökéletesen kifejezett zenei megformálása.

Szorongás és depresszió. Izgó vörös pont a fekete tengerben.

Boldog voltam-e? Bűnös voltam-e? Mi marad utánam? Marad? Elkárhozom-e... odaát?

"We where strangers
Away too long."

Curtis első és utolsó szavai ezek. Innen indul el, és ide érkezett vissza gondolatai és eszmélete segítségével. Most már csak cselekedni kell. Levonni a végső következtetést. (A dalból? A lemezről? Az életünköből?)

Az *Unknown Pleasures* megjelenése után a JOY DIVISION szinte végéltárgyatlan koncertezésbe kezdett, amely mellett, lépten-nyomon nyilatkoznia is kellett volna. Ezeket azonban ők mindig elhárították, kivéve néhány fanzine kérdéseit, hiszen ezek voltak azok, amelyeknek a többsége nem fogadta sablonos jelzők halmazával az együttes munkáit, hanem megpróbálták átélni azokat, s az így keletkezett kérdéseket feltenni. Curtisék ezek elől nem is zárkóznak el az esetek többségében, csak az olyan hivatalos hírkészek előtt, mint például Paul Morley (New Musical Express) vagy David McCulloch (Sounds), akik „haláldisco”-nak, „új-DOORS”-nak kiáltották ki a zenekart, fékevesztett nippességekben. Az persze természetes, hogy később már feltétlen hívtel lettek, s epítőfókot írtak óriási buzgalommal és ürességgel...

Érdekesnek tartom felsorolni a JOY DIVISION koncert-programját, a nevezetesebb helyszínekkel és eseményekkel, már csak a lexikailias kedvéért is, s némileg ellensúlyozva az együttes „passzív-depresszív” köznevelő tartását.

A koncertprogram 1979. július 13-án indult Factoryban, lemezbemutató koncerttel. Aztán augusztus 2-án Londonban voltak egy new-wave fesztiválon, olyan zenekarok mellett, mint például az ECHO AND THE BUNNYMEN. 27-én azonban már Leigh-ben tartózkodtak, ahol a Factory rendezett egy fesztivált, amelynek a fő zenekara a JOY DIVISION volt.

Szeptember 8-án a leeds-i Futurama fesztiválon léptek fel, ahol előadásukat és próbáikat filme vette Malcolm Whitehead rendező és két filmen közre bocsátotta később. *Joy Division és No City Fun* címenek, én mégis egy harmadikat ajánlok, melynek címe: *Here Are The Young Men*. Ekkor stúdióba vonultak, hogy felvegyék a már említett helyen az új kiemeztiket, a *Transmission* - *Noxley*-t, amely azonban préselési gondok miatt csak októberben jött ki.

Október 10-án Brüsszelben játszottak a Plan K klub nyílt rendezvényén, azután novemberben adtak egy közös turnét a BUZZCOCKS-szal, amelyet a Rainbow-ban zártak.

Decemberben újra rögzítettek négy felvételt a BBC-nek, John Peel felkérésére. *The Sound of Music*-ot, a *Tweny Four Hours*-t, a *Love Will Tear Us Apart*-ot és a *Colony*-t, aztán a szokásos évadzártás a Factory-ban.

Januárban európai turné következett, melynek állomásai: Párizs, Amsterdam, Hága, Rotterdam, Eindhoven, Brüsszel, Antwerpen és végül Nyugat-Berlin, ahol megszületett a *'Komakino'* (lemezzen csak 1980 áprilisában jött ki). Majd otthon a régiótá beígért „egyetem-turné” következett, hogy azután annak befejezésével elutazzanak márciusban Franciaországba, egy közös felvételi-fel lépés erejéig a francia filozófussal, Jean-Pierre Turrel-lel. A lemez a *Light and Blindheit* címet kapta, rajta két számmal a JOY DIVISION, a *'Dead Souls'*-szal és az *'Atmosphere'*-rel.

Áprilisban már szeretnék felvenni új lemezüket – (időközben ki rúdjá hol és mikor, de úgy látszik maradt idejük új számok szerzésére) –, április 4-én azonban volt még egy fel lépésük THE STRANGERS előtti, és még egy a Moonlight Clubban. Az első koncerten Curtis azonban rohamot kapott. Mindenkit vártakul ért, mert ez volt ugyanis az első, hosszú idő óta, s ezt a tényt csak jobban eltorzította, hogy még több is következett, mind áprilisban, mind májusban. Ennek ellenére Curtis csak három (!) Moonlight Club-beli koncert után rendelte el a szünetet, akkor is inkább csak azért, hogy zavartalanul tudják azt a két hetet végigdolgozni, amelyet az új lemezre szántak. A felvételeket „a zenekar ötödik tagja”, Martin Hanett producálta, az islingtoni Britannia Row stúdióban.

Befejezve a lemez körüli munkákat, leadták a master-szalgot, majd április 30-án felvették első és egyetlen hivatalos videóklippjuket, a *Love Will Tear Us Apart* zenéjéhez, egy Wilson által felfedezett lerobbanó rakétaféltében.

Látva Curtis beérését a többiek nem erőltették a fel lépéseket, míg április 1-jén maga az énekes vette fel, hogy mégis tartsák meg a másnapra tervezett koncertet Birmingham-ban, a High Hall-ban. Itt átadom a szót két